

DERIV.: *Biaixa* subst. f. [1653, supra; *biaixada*]. *Biaixar* [S. xv, supra]. *Embiaixar* [1858, Amengual], mall. *Esbiaixar* [escr. Renaixença, no Lab. 1839]; *esbiaixada*, *esbiaixalla*; *esbiaix*.

Del citat mall. *biaixa* deu ser variant la locució adverbial mallorquina a la *biorxa*, ja registrada pel *DFgra.* (1840): «a la *biorxa*: ab negligència, ab descuit, cònservuya, a la *birlonga*», «con desaliño, negligenter», «que no se hace con la recitudo que corresponde, *oblique*» (i també per a «un modo de jugar al juego del hombre», anomenat *birlonga* en castellà, Amengual, 1858), mot predilecte de AMALcover «el dimoni va voler fer lo meteix que'l Bon Jesús, y ja ho crec que tot li sortia esforrayat y a la *biorxa*» (*Rond. Mall.* v, 85), i un altre ex. en Spitzer; 'de qualsevol manera', 'malament', *BDLC* VIII, 214, 144, amb una variant a la *miorka* en *BDLC* x, 305; però el sentit propi és el que defineix Ma. Ant. Salvà en el gloss. de la seva traducció de *Mireia* «de caire, de través, torçat, embiaixat», on dona preferència, posant-la al costat d'aquesta, a la variant a la *biorxa*.

Spitzer, *LexikK*, 51, n.2, relacionà amb *biaix*, però posant de relleu sobretot una afinitat amb un mot rar *embiornada* usat un cop per Víctor Català *torçà camí d'una embiornada* 'salt o marrada brusca a un costat' (que, com ell diu, deu relacionar-se amb *bornar*, occità antic *beordar*, 'justar, donar voltes lluitant amb llança'). Sense negar que aquest hi hagi intervingut, essent forma tan rara i d'estructura general diferent hem de pensar encara més en l'encreuament o contaminació de a la *biaixa* pel grup d'(EX)TORTUS, -ORQUERE (comú en romànic, *REW*, 3094), d'on el català i occità (*es*)*tòrcer* 'arrencar', oc. ant. *estors* s. m. «distorsion» (i el nom de planta *bistorta*, *DCEC*, s. v.) com també sembla indicar-ho la variant *biorxa* de Ma. Ant. Salvà; fonèticament fins podria ser a la *biaixa* × a *tòrcer* (pron. *atòrsə*), o es pot fer inclús la hipòtesi d'un mossàrab mallorquí **bistorxa* encreuat amb el cat. *biaixa*.¹⁴ Fonèticament, en canvi, és impossible relacionar amb *guerxo* o el germ. *DWRH*, com voldria *AlcM.* — CPT.: *Aur-em-biaix* NP f., S. XIII.

¹ No sé si és ben exacta la definició «curva» que dona Pz. Cabrero a l'eivissenc *biaix*. — ² «*Biex* (Mallorca): *biaix*; frase «traure bé els *bieixos*: cercar economies»; com que a Mallorca la pronúncia de tipus felanixter articula com una *e* ultraoberta la *a* en «contextos» palatals, *AlcM* ho interpreta com un cas d'això. Venint d'Ag., que hi tenia l'orella ben exercitada, no ho podem admetre; menys que menys existint tal variant també en terra rossellonesa. Ací podríem imaginar un cas d'intrusió afrancesada, però l'home a qui vaig sentir la locució *al biéx* l'any 1960 era un pagès de 70 anys que en sa vida no s'havia mogut gaire dels masos de les solitàries muntanyes de Casafabre (baix Conflent): deu ser, doncs, forma local, i poc estesa car a Josep Seb. Pons, que m'acompanyava, i a algun altre pagès d'aquells pobles, els vaig sentir *biáx*. — ³ Del català i, en alguna part, de derivació castellana ve un verb *esviajar*, *enviajar* o *aviajar* 'donar forma

obliqua o en *biaix*', també com a terme arquitectònic (i amb derivat *esviaje*, *cañón en e.*, per a una mena de cúpula o volta en un pla oblic), que es documenten en els tècnics Tosca (1709, valencià) i B. Baíls, 1772 (també català), veg. *DCEC*, s. v. *viaje*, i *DHistAcE*, s. v. *aviajado*. — ⁴ Del portuguès o parlars veïns, d'Espanya, ve potser *biés* 'biaix', popular entre costureres a l'Argentina. — ⁵ Creu l'autor que *BIFASIES* es va pendre del gr. *διφάσιος* (cosa que no sembla real) i que al costat d'això pogué subsistir una forma **BIFASIS* sense rotacisme. D'altres s'ho han pres com un encreuament del mot llatí amb el grec. — ⁶ *FEW* III, 230. Wartburg va engargussar aquesta etimologia al meu estimat mestre O. Bloch, després de mort, en la nova edició del seu *Dict. Étym.*, amb l'absurda afirmació que és «d'aquelles que s'imposen»! No sense raó, per la freqüència d'abusos com aquest, s'ha dit que el seu autor s'hauria escandalitzat de les idees del llibre que li atribueixen. — ⁷ Observem així mateix que *ἐπιχάρσιος* és un mot estrany al grec comú, propi sobretot dels jonis arcaics Homer i Heròdot (repareix esporàdicament en algun autor poc castís de baixa època, Polibi, Opià), que es creu derivat del mot èpic *χάρ* 'cap', completament estrany a la llengua viva i a la clàssica. En fi, el sentit real de *ἐπιχάρσιος*, com ho veiem en Heròdot I, 180.10, no és pas 'oblic' sinó 'transversal' però en sentit de 'perpendicular'. Endemés ni que oblidéssim tot això, i ni si **EPICARSIS* fos un mot documentat en llatí vulgar i amb el sentit d'oblic, la idea no fóra defensable. Que vagi poder caure la *e*, la *i* conservar-se excepcionalment sense pas a *e*, i la *-p-* i la *-c-* sonoritzar-se prematurament des del llatí vulgar, són coses que s'han pogut esdevenir amb caràcter esporàdic, potser possibles una a una individualment, però bastarien per llevar tota versemblança a una etimologia on les quatre anomalies es trobin juntes. Però, de més a més, és inacceptable en occità la pèrdua de la *-r-* en el grup *-rs-* (cf. oc. *ors*, *borsa*, *cors*, *corsa*, *escarsa*, etc.), i la de la *-g-* ho és en la major part dels dialectes. Comença per ser problemàtic que la *-g-* es perdi en el dialecte llenguadocià, com ho asseguren Brüch i Wartburg; si per cas, en parlars molt septentrionals dins el dialecte del Llenguadoc. Ja reconeix Wartburg que hauríem d'admetre propagació d'un parlar d'Occ als restants. Llavors hi hauria contradicció flagrant entre la introducció des de les colònies de la costa i la generalització d'una forma occitana del Nord. — ⁸ Hi insistia encara en la seva recensió del *DCEC*, i fent algunes objeccions a la meua idea, no sé si amb convicció, perquè tenen ben poca força, o per punt, per més que aquest savi amic no flaquejava d'això gaire sovint. Altrament durant aquests vint anys he llegit alguns judicis favorables a la meua etimologia i cap altra objecció que les d'ell. — ⁹ L'afirmació de Wartburg que si el hiatus *BIA-* fos antic hi hauria d'haver diftong, és arbitrària. ¿Per ventura hi ha diftong en *viatge*, *enviar*, *viola*, *triar*, etc.?